

vedtoges det at afholde Suppleringsvalg til Byraadet i næste Maaned.

(Se Sag Nr. 200 — 1904 i Mødet den 22de September.)

169 — 1904. I Anledning af et Andragende fra de samvirkende Idrætsklubber om, at der af Kommunens Midler maatte blive bevilget et aarligt Beløb til en Vandrepræmie og Medaljer til Uddeling ved den af Klubberne i hvert Aars September Maaned arrangerede »Tikamp«, vedtog man for indeværende Aar at bevilge et Beløb af 100 Kr., medens Spørgsmaalet om, hvor vidt og i hvilket Omfang der vil kunne ydes Bevilling for de kommende Aar, vil være at afgøre ved de aarlige Budgetbehandlinger efter nærmere Andragende fra Idrætsklubberne.

192 — 1904. Efter Forslag af Skoleudvalget vedtog man at supplere de af Byraadet valgte Medlemmer af Amtsskoleraadet til det fulde Antal, som Byraadet efter Kommunens Indbyggertal er berettiget til at indvælge i Skole-raadet, nemlig 10. Valget udsættes til Foretagelse efter Suppleringsvalget til Byraadet.

I Mødet den 22de December valgtes i Henhold hertil *Sabroe, Schourup, A. Thomsen* og Pastor *Lyngby*.

Mødet den 31te August 1904.

501 — 1903. Efter at Byraadet i Mødet den 19de Maj d. A. i Henhold til Sundhedskommissionens Erklæring havde nægtet Tilladelse til Installation af Vandklosetter i forskellige Nybygninger, bl. a. i Guldsmedgadekomplekset, i den gamle Bydel (se Sag Nr. 45 — 1904 i nævnte Møde) havde Ejerne af dette Bygningskompleks under 17de Juni d. A. paa ny rettet en Anmodning til Byraadet om, at Forhandlingen med Sundhedskommissionen maatte blive genoptaget,

da de formente, at der ved en mundtlig Forhandling med Autoriteterne, hvor Projektets Detaljer blev nærmere drøftet, vilde kunne opnaas en i sanitær Henseende tilfredsstillende og økonomisk overkommelig Løsning af Spørgsmaalet.

I Mødet den 23de Juni blev Brolægningsudvalget bemyndiget til at søge en Forhandling med Sundhedskommissionen og Andragerne om Sagen, hvorefter disse paa Foranledning af Udvalget under 9de Juli indsendte følgende nærmere Beskrivelse af Projektet med 2 Planer:

»For at opnaa den i sanitær og andre Henseender store Fordel, som Indførelse af Vandklosetter er, tillader Byggekonsortiet i Gl. Guldsmedgade sig herved at ansøge det høje Byraad og den højtærede Sundhedskommission om Tilladelse til at installere Vandklosetter i Konsortiets nye Ejendomme i Gl. Guldsmedgade mod at følgende Arbejder bringes til Udførelse.

Der lægges en 6" Ledning af glasserede Rør med Fald 1:150 i Guldsmedgade, derfra med Fald 1:250 gennem Klostergade, Graven, Mejlgade, Sct. Olufsgyde over Havnepladsen til Stranden paa et Sted, hvor der er 15 Fod Vand. Herfra føres eventuelt en 6" tæt Støbejernsledning ud i Havet til 19 Fod Vanddybde, altsaa ud i den Skyllestrøm, som Aaen sender gennem Havnen.

Ledningen i Gaderne lægges af glasserede Lerrør saa omhyggeligt, at man opnaar en fortrinlig Centrering. Tætning af Rørene sker med Cement. Det bliver da muligt en Gang imellem at sende en kraftig Skyllestrøm gennem Ledningen, uden at man ved en eventuel Forstoppelse behøver at være bange for at faa Grunden omkring Rørene inficeret ved at Kloakvandet trykkes ud gennem Samlingerne.

Der anbringes de paa Planen viste Brønde med tæt Dæk. Ved eventuelle Forstopper vil man da let kunne rense Ledningen. Til Gunst for det ringe Fald

taler den Omstændighed, at Ledningen ingen Sidetilløb har, idet Vandhastigheden nu vil vokse jævnt fra den ene Ende til den anden uden at forringes af de Forstyrrelser, som Sidetilløb altid give ved Hvirveldannelse og paa anden Maade. Forstoppelse ved Grus og Smaasten er ogsaa udelukket. Ledningen bliver tilmed at betragte som interimistisk, idet det kun kan betragtes som et Tidsspørgsmaal, naar den alm. Plan for Udførelsen af W. C. i Aarhus vedtages.

Hvis dette Andragende anbefales eller tiltrædes af det høje Byraad samt af den højtærede Sundhedskommission og derefter bringes til Udførelse, maa man endog formene, at W. C. Sagen er et betydeligt Skridt nærmere ved sin Løsning, idet det vil gaa op for Husejerne i den indre Bydel, hvor betydelig mere de kan faa i Leje.

Det skal nævnes, at der i Aarhus findes betydelige Strækninger af baade 9" og 12" Kloakledning med et Fald af 1:300 f. Eks. Ny Grønnegade, Studsgade, Nørregade, Fredensgade, Rosenkrantzgade, Sct. Paulsgade (90 Fod 9" — 1:550).

Denne over 2000 Fod lange og fuldstændig lukkede Ledning vil delvis virke som Septik-Tank, saaledes at Afløbet næppe behøver at føres ud i Havet, idet det hverken vil indeholde Fækalier eller Papir og i Sammensætning næppe ved Analyse eller paa anden Maade være til at skille fra andet Spildevand, i hvert Fald bliver Afløbet til Aæn renere, hvis dette Projekt antages, og derfor ses ikke rettere, end at Projektet maa kunne faa den høje Sundhedskommissions Anbefaling og særlige Støtte. At Beskaffenheden af Kloakvandet ikke forandres synderligt ved Afløbet fra Vandklosetter fremgaar af følgende Tabel, som Dr. Frankland har opstillet som Gennemsnitsresultater af 37 Prøver fra 15 Byer med Latriner og 54 Prøver fra 17 Byer med Vandklosetter.

I 10000 Dele Kloakvand.	Totalind- hold af opløselige Stoffer. Gram.	Organ. Kulstof.	Organ. Kvæl- stof.	Am- moniak.	Totalind- hold af kemisk bundet Kvælstof.	Chlor.
Byer m. W. C.	72,2	4,696	2,205	6,703	7,728	10,66
Byerm.Latrin	82,2	4,181	1,975	5,435	6,451	11,54

At der er ringe Forskel i de to Tilfælde hidrører tildels fra, at en Mængde Ekskrementer altid kommer i Kloakerne i Byer med Latriner, i Særdeleshed flydende (fra Natpotter).

Man tillader sig altsaa at anmode den høje Sundhedskommission om at tillade, at den kostbare Ledning ud i Havet først udføres, efter at Syn paa Mundingsstedet eller Analyser og Kimtælling har godtgjort, at Afløbet er mere sundhedsfarligt end Afløbet fra Byens øvrige Kloaker. Eventuelt hvis Sundhedskommissionens Tilladelse af andre Grunde ikke kan gives paa disse Betingelser, saa at give den mod at Ledningen føres ud paa 19 Fod Vanddybde, og saaledes at der ved Kystlinien i en Brønd anbringes en elektrisk Pumpe, som trykker Vandet ud, efter at det har passeret en Sibrønd.«

I Mødet den 18de d. M. forelaa Sagen derefter med følgende Indstilling fra Udvalget af 15de d. M.:

»Udvalget har efter Konference med Andragerne opfordret disse til at fremkomme med Forslag til Indretning af Afløb for W. C. i de paagældende Ejendomme og har derefter modtaget medfølgende Skrivelse af 9de Juli d. A. med tilhørende 2 Planer, hvilket Udvalget har tilstillet Stadsingeniøren til nærmere Undersøgelse, og har denne i Erklæring af 22de Juli paavist Nødvendigheden af Anbringelsen af en Septic Tank i Ejendommene paa Grund af Ledningernes svage Fald.

Udvalget har derefter fremsendt Sagen til Sundhedskommissionen, som i Skrivelse af 13de ds. erklærer ikke at kunne gaa med til Planen.

Udvalget skønner, at der maa svares Andragerne at det fremsendte Andragende ikke kan tiltrædes.«

Denne Indstilling tiltraadtes af Byraadet, hvilket blev Andragerne meddelt i Skrivelse af 20de d. M., hvorefter disse under 23de d. M. fremsendte til Byraadets Erklæring et til Justitsministeriet stilet Andragende om Dispensation fra Sundhedsvedtægtens § 22 for at kunne installere Vandklosetter *uden* Sundhedskommissionens Godkendelse. Dette Andragende forelaa i forrige Møde, hvor det vedtoges at udsætte Sagen til i Dag, idet man anmodede Brolægningsudvalget om at afgive en Erklæring om, hvilke Betingelser Kommunen for sit Vedkommende maatte stille for en mulig Imødekommelse af det ansøgte og samtidig give Sundhedskommissionen Lejlighed til at udtale sig nærmere om det foreliggende Projekt.

Medens Sundhedskommissionen ikke havde set sig i Stand til at afgive nogen Erklæring inden Mødet i Dag, forelaa der fra Brolægningsudvalget Forslag til de Vilkaar, der fra Kommunens Side maatte stilles for at kunne anbefale, at den søgte Tilladelse gaves.

Paa disse Vilkaar vedtog Byraadet at anbefale Andragendet, hvorefter dette under 2den September blev paa tegnet følgende Erklæring fra Byraadet:

»Foranstaaende Andragende om Dispensation fra § 22 i den under 6te Maj 1901 stadfæstede Sundhedsvedtægt for Aarhus tillader Byraadet sig at anbefale paa følgende Vilkaar:

1. Af hele Anlægget, saaledes som dette er beskrevet i Konsortiets i Afskrift vedlagte Skrivelse til Brolægningsudvalget af 9de Juli d. A., Ledningen ud i Havet, saa langt dette maatte ønskes, Ledningens Udmunding i Nordre Mole, Ledningen i Gaderne Septik-tank Anlægget med tilhørende Ventilation samt af hele Klosetinstallationen i Bygningerne fremsendes tydelige og detaillerede Planer, som skulle approberes af Byraadet, forinden Udførelsen

maa ske. Planerne for den Strækning, som den 6 " Ledning følger, skulle udføres i Maalestoksforhold 1:200 med indtegnede Vand-, Gas- og Kloakledninger samt elektriske Kabler. Saafremt det maatte forlanges, skal Tanken anbringes under aaben Himmel.

2. Hele Anlægget paa Kommunens Grund udføres af Kommunen paa Konsortiets Regning, og maa Konsortiet bære enhver Udgift, som paaføres Kommunen i Anledning af Anlæggets Udførelse. Som Sikkerhed for Betalingen deponeres et Beløb af 10,000 Kr. Kommunens Opgørelse er bindende for Konsortiet.
3. Anlæggets Vedligeholdelse paa Kommunens Grund og i Havet udføres ligeledes af denne paa Konsortiets Regning. Som Sikkerhed for Betalingen deponeres, inden Anlægget maa tages i Brug, et Beløb af 2000 Kr. Konsortiet skal i 5 Aar bekoste Vedligeholdelsen af Brolægningen over Ledningen i Gaderne. I Tilfælde af Opbrydning for Kloakens Skyld, skal Brolægningen paa det opbrudte og istandsatte Stykke Gade atter vedligeholdes i 5 Aar paa Konsortiets Regning.
4. De i Ejendommene opstillede Septik-tanks skulle renses ved Kommunens Foranstaltning paa Konsortiets Bekostning, saa ofte det af Sundhedskommissionen skønnes nødvendigt.
5. Saafremt Byraadet maatte skønne, at der ved nogen Del af Anlægget foraarsages nogen som helst Ulempe, skal Konsortiet være forpligtet til *straks* at fjerne de Dele af Anlægget, som Byraadet maatte forlange fjernede, samt indrette Ejendommens Renovation ganske, som Byraadet maatte forlange det.
6. Der betales til Kommunens Kasse en aarlig Afgift af 25 Kr. pr. installeret Vandkloset foruden Vandforbruget efter Maaler.

I Tilfælde af manglende Betaling er Kommunen berettiget til at lukke for Vandet i Ejendommene

samt til at spærre for Ejendommenes Afløb til Kloakerne i Gaderne.

Naar Kommunen maatte ordne sit Kloaksystem saaledes, at Afløbet fra Vandklosetter kan modtages i Kommunens egne Kloaker, ere Ejerne forpligtede til at fjerne Septik-tanken og ordne Afløbene overensstemmende med Byraadets Bestemmelser.

Konsortiets Ret til at benytte den her omhandlede Kloakledning samt Ledningen ud i Havet er dermed bortfaldet, og Kommunen er berettiget til at opkræve den Afgift pr. Vandkloset, som til enhver Tid maatte være gældende i vedkommende Bydel.

7. Der oprettes paa Konsortiets Regning fornøden tinglæst Deklaration paa Ejendommene, som sikrer Kommunens Ret i Henhold til ovenstaaende Bestemmelser.

Foruden de i Andragendet paaberaabte Bilag vedlægges to under 26de f. M. fra Konsortiets tekniske Konsulent modtagne Skrivelser.«

Under 9de September modtog Byraadet derefter følgende Skrivelse fra Justitsministeriet:

»I et med Aarhus Byraads paategnede Erklæring af 2den ds. af Amtmanden over Aarhus Amt hertil indsendt Andragende har et Byggekonsortium anholdt om Tilladelse til paa nærmere angivne Vikaar i Konsortiets Ejendomme i Guldsmegade i Aarhus at maatte indrette Vandklosetter.

Foranlediget heraf skal man ved hoslagt at fremsende en af Aarhus Sundhedskommission direkte hertil indsendt Erklæring af 3die ds. til behagelig Efterretning melde, at Justitsministeriet ved Skrivelse af D. D. til Konsortiet har meddelt den ansøgte Tilladelse paa de af Byraadet indstillede Vilkaar samt paa Vilkaar, at Konsortiet, saafremt Byraadet i Overensstemmelse med det af Sundhedskommissionen i sin Erklæring

derom udtalte maatte ønske det, skal være pligtigt til at lade indrette Filtre i det omhandlede Kloakanlæg af saadan Beskaffenhed, som Byraadet maatte forlange, eventuelt tilføje det fornødne i de i Indstillingens Post 7 omhandlede Deklarationer.«

Hvilken Skrivelse forelaa til Efterretning i Mødet den 22de September.

10¹ — 1904. Til Medlem af Overformynderiets Laanebestyrelse i Stedet for afdøde Justitsraad *Esmann* vedtog Byraadet for Resten af dennes Funktionstid (o: til 8de Februar 1906) at vælge Købmand *S. Chr. Wærum*.

116 — 1904. Efter at 1ste Reservelæge ved Kommunehospitalet under 22de Juni d. A. havde opsagt sin Stilling til 1ste Oktober, havde denne været opslaaet ledig i »Hospitalstidende« og »Ugeskrift for Læger«.

Fra Udvalget forelaa nu Indstilling om blandt Ansøgerne at antage den nuværende 2den Reservelæge i den ledige Stilling og samtidig som 2den Reservelæge ansætte cand. med. *C. Øllgaard*, der subsidiært ogsaa havde søgt denne Stilling.

172 — 1904. I Anledning af et til 8de Regiment indgivet Andragende fra Fællesudvalget for Afholdsundervisning om Udlaan af ca. 300 uldne Tæpper af Fodfolkskasernens Beholdning til et Afholdskursus paa Hadsten Højskole i Dagene den 22de—24de n. M. havde Regimentet indstillet til Byraadet at meddele den ønskede Tilladelse paa det sædvanlige Vilkaar, at Tæpperne tilbageleveres efter Afbenyttelsen vaskede, event. desinficerede, og i lige saa god Stand som ved Modtagelsen, saaledes at Udlaanet ikke medfører nogen særlig Udgift for Kasernebudgettet.

Byraadet tiltraadte Indstillingen, idet *Jul. Andersen* erklærede sig villig til personlig at indestaa for de stillede Vilkaars Overholdelse.

173 — 1904. Til Efterretning forelaa en Meddelelse fra Amtsskoleraadet om, at det fremtidig, foreløbig for 1 Aar fra 1ste Juli d. A. at regne, ikke agtede at yde Understøttelse til Vikarhold for Lærerpersonalet, naar Vikariatet ikke havde været mindst 6 Dage.

Mødet den 8de September 1904.

431 — 1903. I Henhold til Forhandlinger, der havde fundet Sted mellem Telegrafvæsenet og Udvalgene for Brolægning og Gasværket angaaende forskellige Spørgsmaal vedrørende Kabelnedlægningen i Gaderne, forelaa der fra Udvalgene Indstilling om, at Punkt 3 i de i Mødet den 28de Januar d. A. (se dette) vedtagne Vilkaar suppleredes med følgende Bestemmelse:

»Hvor Kabler krydse Gasstikledninger, maa disse ikke tjene til Støtte for Kablerne; men de skulle overskæres og atter samles med Langgevind. Dette Arbejde udføres af Gasværket paa Telegrafvæsenets Bekostning.

Telegrafkablet bør ligge uden for de nuværende Lyskabler. Hvor der ikke er Lyskabler, bør Telegrafkablet lægges saaledes, at der er Plads til et Lyskabel mellem Telegrafkablet og Murlinien. Endvidere maa Telegrafkablerne saa vidt mulig holdes i en Afstand af 1,5 Meter udenfor Føde- og Fordelingskasser og paa Krydsningsstederne 0,5 Meter under Belysningskablerne.

Induktion af Telegrafkablerne — eventuelt forarsaget af Lyskablerne — maa Telegrafvæsenet selv bære Ansvaret for.«

Byraadet tiltraadte Indstillingen.

(Se Mødet den 7de Juli d. A.)

60 — 1904. Fra Aktieselskabet »De forenede Mejerier« havde Byraadet modtaget et Andragende om, at det under